

Zaštita prirode u Splitsko-dalmatinskoj županiji – upravljanje

Gvido Piasevoli

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije
gvido.piasevoli@dalmatian-nature.hr

Sažetak

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije (SDŽ) utemeljena je 1996. godine. Ustanova danas ima 14 zaposlenika. U Upisniku zaštićenih prirodnih vrijednosti, koje vodi Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, na području Splitsko-dalmatinske županije nalaze se 44 zaštićena lokaliteta. Od toga broja JU upravlja s njih 41, i to s tri posebna rezervata, 16 spomenika prirode, 14 značajnih krajobraza i osam spomenika parkovne arhitekture. Ustanova također upravlja i prostranim područjima Ekološke mreže. Većina zaštićenih područja davno je proglašena po kriterijima i na način koji su ispod razine kvalitete kakva se danas traži. Stoga se u procesu formiranja cijelog sustava upravljanja zaštićenim dijelovima prirode danas naslijeđeni problemi rješavaju u hodu.

Sustav zaštite prirode u RH i JU

Sustav zaštite prirode u Hrvatskoj organiziran je na nacionalnoj i regionalnoj/ lokalnoj razini. Središnje je nacionalno upravno tijelo Uprava za zaštitu prirode (trenutačno u sastavu Ministarstva za zaštitu okoliša i prirode), a stručno Državni zavod za zaštitu prirode. Državnoj upravi pripada osam ustanova koje upravljaju nacionalnim parkovima i 11 koje upravljaju parkovima prirode. Na županijskoj razini djeluje 20 ustanova, te još nekoliko lokalnih. Sve ustanove, osim zaštićenim područjima, upravljaju i Ekološkom mrežom na svojem području.

Splitsko-dalmatinska Javna ustanova utemeljena je 1996. godine (druga u Hrvatskoj) i danas zapošljava 14 zaposlenika: ravnatelja, četvero pripadnika stručne službe, pet pripadnika čuvarske službe, te još četvero zaposlenika na različitim zajedničkim poslovima.

Zaštićena područja u SDŽ

Od ukupno 44 zaštićena lokaliteta na području županije, trima upravljaju javne ustanove *Marjan* i *Biokovo*, a s preostalim 41 područjem JU SDŽ. Ta su područja/objekti:

Posebni rezervati:

1. Jadro
2. Pantan
3. Vrljika

Spomenici prirode:

1. Brusnik
2. Modra špilja
3. Divlja kruška
4. Jabuka
5. Vranjača
6. Crveno jezero
7. Modro jezero
8. Zlatni rat
9. Medvidina špilja
10. Špilja na Ravniku
11. Stiniva
12. Kolač
13. Borić na krovu crkve u Nerežišćima
14. Maslina
15. Ruskamen
16. Hrast

Značajni krajobrazi:

1. Pakleni otoci
2. Šćedro
3. Vidova gora
4. Kanjon Cetine
5. Brela
6. Ravnik
7. Imotska jezera – Gaj
8. Prološko blato
9. Zečevo
10. Ruda

11. Sutina
12. Rumin
13. Grab
14. Dolina Blaca.

Spomenici parkovne arhitekture:

1. Garagnin-Fanfogna
2. Čempres
3. Čempresi pokraj groblja
4. Čempresi pokraj samostana sv. Križa
5. Močvarni čempres
6. Vitturi
7. Park hotela *Palace*
8. Botanički vrt OŠ *Ostrog*.

Većina ovih područja proglašena je zaštićenima davno, kada cijeli sustav zaštite prirode nije ni postojao, a kriteriji i procedure bili su, najblaže rečeno, manjkavi. Nadalje, o tim se područjima desetljećima nitko nije brinuo. Tako je današnje stanje općenito loše. Neka su područja posve uništena ili se ubrzano uništavaju, neka su u prirodoslovnom smislu posve bezvrijedna, neka imaju neprecizno definirane granice. To su veliki problemi u upravljanju s kojima se danas Javna ustanova susreće. Druga vrsta problema su nedorečeni, loši i međusobno neusklađeni zakoni, snaga pojedinih interesnih skupina koje su u sukobu sa zaštitom prirode, te vlastite slabosti. Ipak, među zaštićenim područjima ima i vrijednih lokaliteta s gledišta biološke i krajobrazne raznolikosti. Kao kuriozitet može se primijetiti da ne postoji ni jedno zaštićeno područje u moru.

Ekološka mreža

Ekološka mreža dio je EU mreže *Natura 2000*, kojoj je cilj očuvanje vrsta i staništa od interesa za EU. Ta je mreža formirana prema dvama kriterijima, dvjema direktivama: o pticama, te o vrstama i staništima. U SDŽ ima ukupno 93 *Natura* područja, od kojih šest za ptice i 87 za vrste i staništa, što zajedno obuhvaća oko 20 posto županijskog teritorija i akvatorija. Od ukupnog broja, 37 je tzv. točkastih lokaliteta, odnosno speleoloških objekata, a veći je broj lokaliteta i u moru.

Područja Ekološke mreže su, u usporedbi sa zaštićenim područjima, odabrana kvalitetnije, smislenije i svrsishodnije. Ipak, cijela je mreža zakonski vrlo nedefinirana, a upravljačke ovlasti ustanove praktički su nikakve. Teško je predvidjeti kako će se cijeli sustav razvijati u budućnosti.

Zaključak

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području SDŽ, jedna od triju koje upravljaju zaštićenim dijelovima prirode u županiji, ima složenu zadaću upravljati s 41 zaštićenim područjem i više od 90 *Natura 2000* područja. Od svoga utemeljenja 1996. godine ona je značajno napredovala, ali i danas se susreće s brojnim problemima koji su dijelom plod pogrešaka iz prošlosti, a dijelom i lošeg sadašnjeg stanja u zaštiti prirode općenito. Ipak, ustanova se uspijeva nositi s izazovima borbe za očuvanje prirodnih vrijednosti, a pokušava i držati priključak na najnovije trendove u zaštiti prirode i održivom upravljanju.

Literatura

- Gabelica, I., Piasevoli, G., Jurić, M., Mekinić, S., Kažimir, Z., Pešić, N., Perković, A. Zaštićene prirodne vrijednosti Splitsko-dalmatinske županije. Split : Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije, 2011.

Piasevoli, Gvido rođen je 1959. godine u Splitu, gdje je završio osnovnu i srednju školu, a Prirodoslovno-matematički fakultet, smjer biologija s ekologijom, završio je u Zagrebu. Radio je kao kustos Prirodoslovnog muzeja u Splitu te kao ravnatelj i stručni voditelj Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije. Član je ili suradnik više udruga koje se bave zaštitom okoliša i prirode te održivim razvojem.